

جامعة كركوك
كلية التربية
للعلوم الإنسانية

مجلة جامعة كركوك للدراسات الإنسانية

Kirkuk University Journal Humanity Studies

ISSN (Print): 1992-1179 | ISSN (Online): 3107-3360

kujhs.uokirkuk.edu.iq

Volume 21 • Issue 2 • June 2026
المجلد 21 • العدد 2 • حزيران 2026

A Psychoanalytic Analysis of the Kirkuki Poet Mohammed Sadik's "My Overflowing Emotions"

Lect. Dr. Ahmed Abdullah Wali
College of Languages, Koya University
ahmed.abdullah@koyauniversity.org

معلومات البحث	
تاريخ الاستلام 16 /02/2026	<p>Abstract : This study aims at studying the book of poetry entitled "My Overflowing Emotions" for the Kirkuki Poet Mohammed Sadik from a psychanalytic perspective. This study deals with the emotional realm of the poet within the context of individual consciousness, collective memory, and constructing identity. The study does not only look at the intensive emotions in poems as an aesthetic option, but also evaluated as a expression of internal conflicts, feeling of nostalgia, and the pursuit of belonging. In this context, the work is looked upon as a text that shows interaction between the inner world of the individual and his/her historical and cultural environment.</p> <p>The most prominent psychological element that attracts attention in this work is the sense of vulnerability that is formed alongside a powerful sense of belonging and awareness of the roots. For the poet, intensive emotions can be interpreted as a symbolic expression of repressed anxiety and nostalgia that is directed to the past. This is clear when one can attribute the concentration on the place and memory to images that represent, on the level of unconsciousness, a search for safety. From this perspective, his poems are considered a reflection of inner psychological conflicts for the efforts the individual spends to keep and save his own identity.</p> <p>When studying the emotional transformations in his work, there appears a psychological state that swings between sorrow and enthusiasm. It can be interpreted by the concept of emotional duality in psychology. The wavering discourse of the poet between hope and pessimism reflects an attempt to balance the inner conflicts. The emotional overflow is not evaluated as happiness but also as an intensive desire for life and a form of existential resistance. By this meaning, the poems have marks that refer to psychological resistance that is formed after traumatic experiences.</p>
تاريخ التعديل 29/03/2026	
تاريخ القبول 30/03/2026	
تاريخ النشر 15/6/2026	
نوع البحث بحث اصلي	
Doi: 10.32894/1992-1179.2026.169484.1357	
<p style="font-size: 1.2em; font-weight: bold; color: green;">IRAQI</p> <p style="font-weight: bold;">Academic Scientific Journals</p> <p>https://iasj.rdd.edu.iq</p> <p>ولي, احمد عبد الله. (٢٠٢٦). التحليل النفسي لكتاب الشعر «مشاعري المتدفقة» للشاعر الكركوكي محمد صادق. مجلة جامعة كركوك للدراسات الإنسانية المجلد ٢١ العدد ٢ حزيران ٤٦٥-٤٧٩ doi: 10.32894/1992-1179.2026.169484.1357</p>	

Among other psychological dimensions in the book is the realization of the self. The poet is in a continuous transformational state between the individual ego and the collective ego. When this situation is evaluated in the light of social identity, it reveals individual inclination to identify himself through the group he belongs to. At the same time, it forms the anxiety that happens between the inner feeling of loneliness and the desire to have social solidarity which represents the essential psychological dynamics of his poems.

In brief, the work "My Overflowing Emotions" is not only a collection of poetry with intensive emotions, but also a psychological text with multiple layers that is formed on subjects such as identity, belongings, lost, and hope. The inner world of the poet exceeds the limits of individual experience to transform into a collective consciousness. From this perspective, the work is considered an important literary study that contributes to a psychoanalytic study of the individual and understanding cultural psychology.

Keywords: Coskun Duygularim, Fuzuli, Poet of Kirkuk, Psychological

التحليل النفسي لكتاب الشعر «جوشقون دويكولرم» للشاعر الكركوكي محمد صادق

احمد عبدالله ولي

الملخص

تهدف هذه المقالة إلى دراسة كتاب الشعر المعنون « جوشقون دويكولرم » للشاعر الكركوكي محمد صادق من منظور نفسي. وقد تناولت الدراسة العالم الشعوري للشاعر في سياق الوعي الفردي، والذاكرة الجمعية، وبناء الهوية. ولم يُنظر إلى الكثافة العاطفية البارزة في القصائد بوصفها اختيارًا جماليًا فحسب، بل جرى تقييمها أيضًا باعتبارها تعبيرًا عن الصراعات الداخلية، وشعور الحنين، والسعي إلى الانتماء. وفي هذا السياق، تُرى العمل بوصفه نصًا يُظهر التفاعل بين العالم الداخلي للفرد وبيئته التاريخية والثقافية.

إن أبرز عنصر نفسي يلفت الانتباه في العمل هو الشعور بالهشاشة المتكوّن إلى جانب إحساس قوي بالانتماء ووعي بالجزور. ويمكن تفسير كثافة العاطفة لدى الشاعر بوصفها تعبيرًا رمزيًا عن قلق مكبوت وحنين موجّه إلى الماضي. ولا سيما أن التركيز على المكان والذكريات يمكن ربطه بصور تمثّل، على مستوى اللاوعي، بحثًا عن الأمان. ومن هذا الجانب، تُعدّ القصائد انعكاسًا للصراعات النفسية الداخلية لجهد الفرد في الحفاظ على هويته واستمراريتها.

مجلة جامعة كوك للدراسات الإنسانية

<https://kujhs.uokirkuk.edu.iq/>

ISSN E:3107-3360

ISSN P:1992-1179

وعند دراسة التحولات العاطفية في العمل، يبرز حالٌ نفسي يتأرجح بين الحماسة والحزن. ويمكن تفسير هذا الوضع بمفهوم الازدواجية الوجدانية في علم النفس. إن خطاب الشاعر المتذبذب بين الأمل والتشاؤم يعكس محاولة موازنة الصراعات الداخلية. فالتدفق العاطفي لا يُقيّم بوصفه فرحًا فحسب، بل كذلك باعتباره رغبة مكثفة في الحياة وشكلاً من أشكال المقاومة الوجدانية. وبهذا المعنى، تحمل القصائد مؤشرات على الصمود النفسي المتكوّن عقب التجارب الصادمة.

ومن بين الأبعاد النفسية الأخرى البارزة في الكتاب إدراك الذات. فالشاعر يكون في حالة انتقال مستمر بين الأنا الفردية والأنا الجمعية. وعند تقييم هذا الوضع في ضوء نظرية الهوية الاجتماعية، فإنه يكشف عن ميل الفرد إلى تعريف نفسه من خلال الجماعة التي ينتمي إليها. وفي الوقت ذاته، يشكّل التوتر القائم بين شعور الوحدة الداخلية والرغبة في التضامن الاجتماعي الدينامية النفسية الأساسية للقصائد.

وخلاصة القول إن « جوشقون دويكولرم » ليس مجرد ديوان شعري عالي الكثافة العاطفية، بل هو أيضًا نصّ نفسي متعدد الطبقات يتشكّل حول موضوعات الهوية والانتماء والفقدان والأمل. فالعالم الداخلي للشاعر يتجاوز حدود التجربة الفردية ليتحوّل إلى وعي جمعي. ومن هذه الزاوية، يُعدّ العمل دراسة أدبية مهمة تسهم في كلّ من التحليل النفسي للفرد وفهم علم النفس الثقافي.

الكلمات المفتاحية : جوشقون دويكولرم، فضولي، شاعر كركوك، نفسي.

Kerküklü Şair Mehmed Sadık'ın "*Coşkun Duygularım*" Adlı Şiir Kitabının Psikolojik Tahlili

Dr. Öğr. Ahmet Abdullah Veli
Koye Üniversitesi, Diller Fakültesi

ÖZET

Bu makale, Kerküklü şair Mehmed Sadık'ın *Coşkun Duygularım* adlı şiir kitabını psikolojik açıdan incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, şairin duygu dünyası; bireysel bilinç, toplumsal hafıza ve kimlik inşası bağlamında ele alınmıştır. Şiirlerde öne çıkan yoğun duygu aktarımı, yalnızca estetik bir tercih olarak değil; aynı zamanda içsel çatışmaların, özlem duygusunun ve aidiyet arayışının dışavurumu olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda eser, bireyin iç dünyası ile tarihsel ve kültürel çevresi arasındaki etkileşimi görünür kılan bir metin olarak okunmuştur.

Eserde dikkat çeken en temel psikolojik unsur, güçlü bir aidiyet ve kök bilinciyle birlikte gelişen kırılma hissidir. Şairin duygu yoğunluğu, bastırılmış kaygıların ve geçmişe dönük özlemin sembolik bir ifadesi olarak yorumlanabilir. Özellikle mekân ve hatıra vurgusu, bilinçdışı düzeyde güven arayışını temsil eden imgelerle ilişkilendirilebilir. Bu yönüyle şiirler, bireyin kimliğini koruma ve sürdürme çabasının psikodinamik bir yansıması niteliğindedir.

Eserdeki duygu geçişleri incelendiğinde, coşku ile hüznün arasında gidip gelen bir ruh hâli göze çarpar. Bu durum, insan psikolojisindeki ambivalans kavramıyla açıklanabilir. Şairin umut ile karamsarlık arasında salınan söylemi, içsel çatışmaların

dengelenme çabasını yansıtır. Coşkunluk, yalnızca sevinç anlamında değil; aynı zamanda yoğun yaşama arzusu ve varoluşsal direniş biçimi olarak da değerlendirilebilir. Böylece şiirler, travmatik deneyimlerin ardından gelişen psikolojik dayanıklılık göstergeleri taşır.

Eserde öne çıkan bir diğer psikolojik boyut ise benlik algısıdır. Şair, bireysel ben ile kolektif ben arasında sürekli bir geçiş hâlinindedir. Bu durum, sosyal kimlik kuramı açısından değerlendirildiğinde, bireyin kendini ait olduğu topluluk üzerinden tanımlama eğilimini ortaya koyar. Aynı zamanda içsel yalnızlık duygusu ile toplumsal dayanışma arzusu arasındaki gerilim, şiirlerin temel ruhsal dinamiğini oluşturur.

Sonuç olarak *Coşkun Duygularım*, yalnızca duygusal yoğunluğu yüksek bir şiir kitabı değil; aynı zamanda kimlik, aidiyet, kayıp ve umut temaları etrafında şekillenen çok katmanlı bir psikolojik metindir. Şairin iç dünyası, bireysel deneyimlerin ötesine geçerek kolektif bir bilinç hâline dönüşür. Bu yönüyle eser, hem bireyin ruhsal çözümlemesine hem de kültürel psikolojinin anlaşılmasına katkı sağlayan önemli bir edebî çalışma niteliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Coşkun Duygularım*, Fuzulî, Kerkük Şairi, Psikolojik

Giriş

Mehmed Sadık, 1887 ya da 1888 yılında Kerkük'te dünyaya gelmiştir. Doğduğu dönem, Osmanlı İmparatorluğun son yıllarına ve imparatorluğun siyasi, askerî ve kültürel bakımdan yoğun bir dönüşüm sürecine denk gelir. Kerkük ise bu yıllarda çok kültürlü yapısı, zengin sözlü edebiyat geleneği ve Türkmen kimliğinin canlılığıyla dikkat çeken bir şehir konumundaydı. (*ERCİLASUN, 1989: 3-4*) Mehmed Sadık'ın çocukluk yılları, geleneksel aile yapısının hâkim olduğu, dinî ve kültürel değerlerin günlük yaşamı şekillendirdiği bir çevrede geçti. Yaşamı mücadelelerle geçen şair, İngilizlerin işgaline karşı direnç gösteren, halkın aydınlanma sürecinde öncülük eden bir şahsiyettir. (*QAETON, 2025: 23-24*)

İlk öğrenimini mahalle mektebinde tamamlayan Mehmed Sadık, ardından medrese eğitime yöneldi. Arapça ve Farsça dersleri alarak klasik metinlerle erken yaşta tanıştı. Bu eğitim süreci, onun şiir dilinin temellerini oluşturdu. Özellikle divan edebiyatına ait estetik anlayış ve tasavvufî düşünce, genç yaşta zihninde yer etmeye başladı. 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı ve ardından gelişen siyasi hareketlilik, Kerkük'te de yankı buldu. Bu atmosfer, onun hem düşünce dünyasını hem de edebî hassasiyetlerini etkiledi. Ayrıca Molla Abdullah Kerkükî ve Molla Said'ten şiir ve makam dersleri alıp kendini geliştirdi. (*TERZİBAŞI, 2013: 142-143*)

1910'lu yıllarında Mehmed Sadık için hem kişisel hem toplumsal açıdan çalkantılı geçti. 1914'te başlayan I. Dünya Savaşı, bölgedeki dengeleri altüst etti. 1918'de Osmanlı İmparatorluğunun bölgeden çekilmesiyle Kerkük İngiliz idaresine girdi. Bu dönem, Türkmen toplumu için kimlik ve gelecek kaygılarının yoğunlaştığı bir süreçti. Mehmed Sadık da genç bir aydın olarak bu değişimleri yakından gözlemledi. Şiirlerinde vatan, aidiyet ve kültürel süreklilik gibi temaların belirginleşmesi bu yıllara rastlar. Beşir Gazetesi gibi o dönemde tiraj rekorları kıran çeşitli gazetelerde yayınlar yapmış ve kendini geliştirmiştir. (BEYATLI, 2008; 29)

1920'li yıllarda Irak Krallığı'nın kurulması (1921) ve yeni siyasi düzenin şekillenmesi, Türkmen aydınları için farklı bir mücadele alanı doğurdu. Mehmed Sadık, bu dönemde hem öğretmenlik hem de kültürel faaliyetler içinde yer aldı. 1920 yılındaki ayaklanmada da önemli fikrî görevler üstlenmiştir. Kerkük'te düzenlenen edebî toplantılara katıldı; yerel basında şiir ve yazıları yayımlandı. 1930'lu yıllarında, onun edebî üretiminin olgunlaşma dönemidir. Dil ve üslup bakımından daha sadeleşmiş; halkın anlayabileceği bir şiir çizgisine yaklaşmıştır. (SAATÇI, 1996: 190)

1940'lı yıllarında , II. Dünya Savaşı'nın etkileri ve Irak'taki iç siyasi gerilimlerle şekillendi. Mehmed Sadık bu dönemde daha çok kültürel kimlik üzerinde yoğunlaştı. Türkmençe'nin korunması, genç nesillere aktarılması ve edebî geleneğin sürdürülmesi konusunda çaba gösterdi. Şiirlerinde bireysel duygularla toplumsal sorumluluk bilinci iç içe geçti. 1946 sonrasında Irak'ta artan siyasal hareketlilik, Türkmen toplumunun geleceğine dair endişeleri artırdı; bu atmosfer onun eserlerine de yansdı. (ERCİLASUN, 1989: 3-4)

1950'li yıllarda Irak'ta yaşanan siyasi dönüşümler ve 1958'de cumhuriyetin ilanı, ülke genelinde yeni bir dönemi başlattı. Ancak Türkmen toplumu açısından bu süreç, zaman zaman zorlayıcı gelişmelere sahne oldu. Mehmed Sadık, bu yıllarda artık yaşlı bir şair olarak daha çok içe dönük bir hayat sürmeye başladı. Buna rağmen genç şairlerle ilgilenmeye, edebî sohbetlerde yer almaya devam etti. Onun için şiir, yalnızca bir sanat dalı değil; kültürel varoluşun sesi olarak görülüyordu.

1960'lı yıllarında, Mehmed Sadık'ın Sağlık sorunları artmış olsa da kalemini bırakmamıştır. 1967 yılında Kerkük'te vefat etmiş. Ölümü, Türkmen edebiyat çevrelerinde derin bir üzüntüyle karşılanmış. Cenazesi,

doğup büyüdüğü şehirde toprağa verilmiş. Vefatının ardından Kerkük halk şairi Mustafa GÖKKAYA ve Halide Nusret ZORLUTUNA gibi şairler mersiye yazmıştır. (TERZİBAŞI, 2013: 153-154)

Edebî kişiliği, klasik şiir geleneği ile halk söyleyişini birleştiren bir çizgide şekillenmiştir. Hayatı boyunca diline, kimliğine ve kültürel değerlerine bağlı kalmış; yaşadığı dönemin sosyal ve siyasal değişimlerini sanatına yansıtmıştır. 1891’de başlayan ve 1967’de sona eren bu ömür, Kerkük Türkmen edebiyatında iz bırakan bir aydın portresi ortaya koyar. Mehmed Sadık, ardında bıraktığı eserlerle yalnızca kendi dönemine değil, sonraki kuşaklara da ilham veren bir isim olarak hatırlanmaktadır.

ESERLERİ: (HASAN, 2018: 31)

Coşkun Duygularım (1964 - Kerkük)

Düşüncelerim (1956 - Bağdat)

Yazma Şiir Mecmuası

Sefer Yadıgâr

Gülsitân Kerbelâ

“COŞKUN DUYGULARIM” Başlıklı Şiir Kitabı Hakkında

Mehmed Sadık’ın *Coşkun Duygularım* adlı şiir kitabı, Kerkük Türkmen edebiyatı içerisinde hem bireysel lirizmi hem de toplumsal hassasiyeti bir arada taşıyan önemli eserlerden biri olarak değerlendirilebilir. Eser, adından da anlaşılacağı üzere yoğun bir duygu dünyasının ürünüdür; ancak bu yoğunluk yalnızca bireysel bir iç döküş değil, aynı zamanda kültürel hafızanın şiirsel bir yansımasıdır. Eser, şairin ruhsal derinliği ile yaşadığı coğrafyanın tarihsel ve sosyal gerçeklikleri arasında kurduğu güçlü bağ sayesinde çok katmanlı bir yapı kazanır.

Öncelikle eser, lirizmin merkezde olduğu bir şiir anlayışını temsil eder. Duyguların doğrudan ve içten bir dille ifade edilmesi, kitabın temel karakterini oluşturur. Ancak bu içtenlik, basit bir romantik söylemle sınırlı kalmaz; aksine bilinçli bir estetik tercihle şekillenir. Şair, duygu yoğunluğunu kontrollü bir dil yapısıyla sunar. Böylece okur, aşırı bir duygusallık yerine dengelenmiş bir lirizmle karşılaşır. Bu denge, eserin kalıcılığını artıran unsurlardan biridir.

Eserde öne çıkan temalar arasında aidiyet, özlem, zamanın geçiciliği ve insanın varoluşsal yalnızlığı yer alır. Bu temalar, yalnızca bireysel deneyimlerin ifadesi olarak değil; Türkmen toplumunun tarihsel tecrübeleriyle ilişkilendirilebilecek bir arka plan içinde ele alınır. Şair, bireysel acıyı kolektif hafızayla buluşturur. Böylece şiirler, hem şahsi hem toplumsal bir anlam alanı üretir. Bu çift katmanlı yapı, eserin en belirgin niteliklerinden biridir.

Dil ve üslup bakımından *Coşkun Duygularım* gelenekle modern duyarlılık arasında bir köprü niteliindedir. Klasik şiir geleneğinin izleri, özellikle imge anlayışında ve ritmik yapı tercihlerinde hissedilir. Bununla birlikte şair, dili ağırlaştırmaktan kaçınır; anlamı kapalı ve ulaşılmaz hâle getirmez. Aksine, şiirleri geniş bir okur kitlesine hitap edebilecek açıklıkta kurar. Bu durum, eserin hem estetik hem de iletişimsel gücünü artırır.

Eserde dikkat çeken bir diğer yön, duyguların yalnızca bireysel bir ruh hâli olarak sunulmaması; aynı zamanda bir direnç ve varlık bilinci olarak ortaya konulmasıdır. Coşkunluk, salt heyecan ya da taşkınlık anlamında kullanılmaz. Daha çok yaşama tutunma iradesini, kimliği koruma çabasını ve kültürel sürekliliği ifade eden bir kavram hâline gelir. Bu bağlamda eser, duygusal yoğunluğu pasif bir melankoliye dönüştürmez; aksine aktif bir bilinç hâline taşır.

Şiir kitabının bütününe bakıldığında tematik bir süreklilik göze çarpar. Şair, farklı duygusal tonlar arasında geçişler yapsa da genel atmosfer tutarlıdır. Bu tutarlılık, kitabın dağınık bir şiir toplamı değil; bilinçli bir bütünlük içinde kurgulanmış bir eser olduğunu düşündürür. Şiirlerin birbirini tamamlayan bir ruh hâli oluşturması, kitabın kompozisyon gücünü ortaya koyar.

Ayrıca eserde zaman kavramının önemli bir yer tuttuğu görülür. Geçmişe duyulan özlem ile geleceğe dair umut arasında kurulan denge, şiirlerin temel dinamiklerinden biridir. Şair, geçmişi yalnızca nostaljik bir alan olarak sunmaz; onu kimliğin kurucu unsuru olarak değerlendirir. Gelecek ise belirsizlikler içerse de tamamen karamsar bir perspektifle ele alınmaz. Bu yönüyle eser, umutsuzluk ile umut arasında ince bir çizgide ilerler.

Edebi değer açısından *Coşkun Duygularım*, Kerkük Türkmen şiir geleneğinin sürekliliğini gösteren bir metin olarak önem taşır. Hem

gelenekten beslenen hem de kendi döneminin ruhunu yansıtan bir karaktere sahiptir. Şairin bireysel duyarlılığı, toplumsal sorumluluk bilinciyle birleşerek şiirleri yalnızca estetik metinler olmaktan çıkarır; kültürel bir tanıklık niteliği kazandırır.

Sonuç olarak *Coşkun Duygularım*, duygu yoğunluğunu estetik bir disiplinle birleştiren, bireysel lirizmi toplumsal hafızayla buluşturan ve Türkmen edebiyatında kendine özgü bir yer edinen önemli bir şiir kitabıdır. Eser, şairin iç dünyasını yansıtırken aynı zamanda yaşadığı toplumun ruhunu da taşır. Bu çok yönlü yapı, kitabı yalnızca dönemsel bir edebî ürün değil; kültürel ve psikolojik açıdan da değerlendirilebilecek kalıcı bir çalışma hâline getirir.

Şiirde Psikoloji ve Edebiyatta Psikolojik Unsurların Kullanımı

Edebiyat, insanın iç dünyasını anlamaya ve anlatmaya yönelik en güçlü ifade alanlarından biridir.

Psikoloji ise insan davranışlarını, duygularını ve zihinsel süreçlerini inceleyen bilim dalı olarak bu iç dünyanın yapısını çözümlenmeye çalışır. Bu iki alanın kesişim noktası, özellikle şiirde belirgin hâle gelir. Çünkü şiir, duygu yoğunluğunu, bilinç hâllerini ve ruhsal kırılmaları en yoğun ve yoğunlaştırılmış biçimde ifade eden edebî türdür. Bu nedenle şiirde psikolojik unsurların kullanımı yalnızca bir anlatım tercihi değil; türün doğası gereği kaçınılmaz bir unsurdur. Nitekim edebiyat, kaynağını insandan almaktadır. (*YETİŞKEN, 2012: 74-75*)

Şiir, insanın içsel deneyimini dil aracılığıyla yeniden kurar. Bu yeniden kurma süreci, bilinçli düşünceler kadar bilinçdışı unsurları da içerir. Şair, kimi zaman farkında olarak kimi zaman sezgisel biçimde, bastırılmış duyguları, korkuları, arzuları ve çatışmaları imgeler yoluyla dışa vurur. Böylece şiir, bireyin ruhsal haritasını semboller üzerinden görünür kılar. Bu durum, şiirin yalnızca estetik bir ürün değil; aynı zamanda psikolojik bir belge niteliği taşımasına yol açar. Nitekim edebiyat, ictimai yapı ve teknik durumları incelemektedir. (*ÇELİK, 2013: 59*)

Psikolojik unsurların şiirdeki en belirgin görünümlerinden biri duygu aktarımıdır. Ancak burada söz konusu olan basit bir duygusal ifade değil; karmaşık ruh hâllerinin çok katmanlı bir yapı içinde sunulmasıdır. İnsan psikolojisi tek yönlü değildir; sevgi ile öfke, umut ile kaygı, bağlılık ile yalnızlık çoğu zaman bir arada bulunur. Şiir, bu çelişkili hâlleri aynı

metin içinde barındırabilme gücüne sahiptir. Bu nedenle şiirde ambivalans, yani karşıt duyguların eşzamanlı varlığı sıkça görülür. Özellikle psikolojinin felsefeden ayrılmasıyla, psikoloji bilimi hızla gelişmiş, dolayısıyla edebiyatta kullanım sıklığı artmıştır. (*MORGAN, 1982: 2-6*)

Edebiyatta psikolojik unsurların kullanımını yalnızca bireysel duygu durumlarını yansıtmakla sınırlı değildir. Aynı zamanda kimlik inşası, travma, bellek ve zaman algısı gibi kavramları da kapsar. Özellikle modern edebiyatla birlikte insanın iç dünyasına yönelim artmış; dış dünyayı anlatmaktan çok içsel süreçleri çözümleme eğilimi güçlenmiştir. Bu bağlamda bilinç akışı, iç monolog ve sembolik anlatım teknikleri, psikolojik derinlik oluşturma araçları hâline gelmiştir.

Şiirde psikolojinin önemli bir boyutu da imge kullanımında ortaya çıkar. İmgeler, yalnızca estetik süs unsurları değildir; çoğu zaman bilinçdışının taşıyıcılarıdır. Bir mekân tasviri, bir doğa unsuru ya da soyut bir kavram, şairin ruhsal durumunun sembolik ifadesi olabilir. Okur, bu sembolik dili çözümledikçe metnin psikolojik derinliğine ulaşır. Böylece şiir, açık bir anlatımdan ziyade sezgisel bir keşif alanına dönüşür.

Psikolojik unsurların edebiyatta kullanımını, okur üzerinde de belirli etkiler yaratır. Okur, metindeki duygusal yoğunlukla özdeşleşebilir; kendi deneyimlerini metin aracılığıyla yeniden anlamlandırabilir. Bu süreç, bir tür duygusal arınma veya farkındalık oluşturabilir. Edebiyatın terapötik etkisi olarak adlandırılacak bu durum, özellikle şiirde daha belirgindir. Çünkü şiir, kısa ve yoğun yapısıyla doğrudan duygu merkezine hitap eder. Edebî metinler her ne kadar kurgu olsa da, esasında özünde gerçeklik barındırır. (*SAYDAM, 2018: 13*)

Bununla birlikte psikolojik çözümleme, edebî eserin yorumlanmasında önemli bir yöntem olarak da kullanılır. Bir şiirin ya da edebî metnin arka planında yer alan ruhsal dinamikler incelendiğinde, metnin görünür anlamının ötesine geçmek mümkün olur. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, metni yalnızca psikolojik bir vakaya indirgememektir. Edebiyat, bilimsel bir vaka analizi değil; estetik bir kurgu alanıdır. Dolayısıyla psikolojik unsurlar, metnin bütünlüğü içinde değerlendirilmelidir.

Şiirde psikoloji, bireyin varoluşsal sorgulamalarında da kendini gösterir. İnsan, hayatın anlamı, ölüm, yalnızlık ve özgürlük gibi temel

sorularla karşılaştığında içsel bir yüzleşme yaşar. Şiir, bu yüzleşmenin dili olur. Varoluş kaygısı, yabancılaşma ve kimlik arayışı gibi temalar, psikolojik derinliği artıran unsurlardır. Bu bağlamda şiir, insanın kendisiyle hesaplaşmasının estetik bir ifadesi olarak görülebilir.

Sonuç olarak şiirde psikoloji ve edebiyatta psikolojik unsurların kullanımı, metnin hem içerik hem de biçim düzeyinde belirleyici rol oynar. Şiir, insan ruhunun karmaşıklığını sembolik ve yoğun bir dille ifade ederken; psikoloji bu karmaşıklığın anlaşılmasına katkı sağlar. Bu iki alan arasındaki etkileşim, edebî metinleri daha derinlikli ve çok boyutlu kılar. Dolayısıyla şiir, yalnızca estetik bir haz alanı değil; aynı zamanda insanın kendini tanıma ve anlama sürecinin güçlü bir aracıdır.

“*Coşkun Duygularım*” Adlı Şiir Kitabının Psikolojik Tahlili

Mehmed Sadık'ın *Coşkun Duygularım* adlı şiir kitabı, yalnızca lirik bir duygu aktarımı değil; aynı zamanda derin bir ruhsal çözümleme alanı sunan metinler bütünüdür. Eser, bireysel duyarlılıkla toplumsal bilinç arasında kurduğu psikolojik denge sayesinde çok katmanlı bir yapı kazanır. Şairin iç dünyası, yalnızca kişisel yaşantıların izdüşümü olarak değil; tarihsel, kültürel ve varoluşsal gerilimlerin ruhsal yansıması olarak şekillenir. Örneğin:

“Ağaçlar üzre kuşlar her biri feryad eder ağlar
Gelir gülşende her yandan figanlar bin figan üzre
Düşen her şebnemi gül üzre bir gözyaşıdır eyvah
Melekler ağlıyor sanki bu kevn ü mekan üzre”¹

Kitabın başlığındaki “coşkunluk” kavramı, psikolojik açıdan ele alındığında yoğunlaşmış bir duygulanım hâline işaret eder. Bu yoğunluk, kontrolsüz bir taşkınlık değil; bastırılmış duyguların bilinç düzeyine çıkarılmasıdır. Şair, duygularını estetik bir disiplin içinde ifade ederken aynı zamanda içsel gerilimlerini görünür kılar. Bu durum, şiirlerin katartik bir işlev üstlendiğini düşündürür. Yazma eylemi, şair açısından bir rahatlama ve ruhsal dengeleme süreci olarak değerlendirilebilir. Örneğin bir şiirinde şöyle söylemiş:

¹. (MEHMED SADIK, 1964: 16)

“Bu hakkı almasa Kerkük silinsin namı tarihten
Bu zulme intikam ta subh-ı mahşer cavidan ağlar
Bu şi’rim Kerkük’ün hakkında adı intikam olsun
Bunu her kim okursa intikam için hemen ağlar

Bu sadık alem-i insanlığın bir tercümanıdır

Yazarken milletin derdin gözü her lahza kan ağlar”²

Eserde belirgin biçimde hissedilen unsurlardan biri, aidiyet arayışıdır. Psikoloji literatüründe kimlik oluşumu, bireyin kendini bir toplulukla ilişkilendirerek anlamlandırması süreciyle yakından bağlantılıdır. Şairin şiirlerinde bireysel ben ile kolektif ben arasındaki geçişler, bu kimlik inşa sürecinin izlerini taşır. Kimi zaman bireysel yalnızlık ağır basarken, kimi zaman toplumsal dayanışma duygusu öne çıkar. Bu dalgalanma, insan psikolojisinin doğasındaki ikili yapıyı yansıtır. Örneğin:

“Genç ömrü yazık oldu gama döndü sefası
Aks etdi bugün suret-i matem sineması”³

Eserde dikkat çeken bir diğer psikolojik boyut, zaman algısıdır. Geçmişe yönelen hatırlama eylemi, yalnızca nostaljik bir eğilim değildir; aynı zamanda güvenli bir zihinsel alan yaratma çabasıdır. Travmatik ya da sarsıcı deneyimler karşısında birey, geçmişe tutunarak bir denge noktası bulmaya çalışır. Şairin duygu dünyasında geçmiş, kimliğin sabit unsuru olarak konumlanırken; gelecek belirsizlik ve umut arasında gidip gelen bir alan olarak belirir. Bu iki yönlü zaman algısı, şiirlerde hem kaygı hem direnç üretir. Bir misal olarak:

“Ehl-i din birleşmedi daldı bugünde teşvişe
Düştüler eyvah habersiz her biri biri ateşe
Şimdi her mümin cihanda birbirine kardaşıdır

---

². (MEHMED SADIK, 1964: 23)

³. (MEHMED SADIK, 1964: 28)

Cismi cismi ruhu ruhu şanlı başı başıdır”⁴

Eserdeki duygusal ton, tek boyutlu bir melankoliye indirgenemez. Hüzün, özlem ve kırılma duyguları mevcut olmakla birlikte; bunlar edilgen bir ruh hâline dönüşmez. Aksine şiirlerde güçlü bir yaşama iradesi ve direnç bilinci hissedilir. Bu durum, psikolojik dayanıklılık kavramıyla açıklanabilir. Şair, ruhsal sarsıntıları bir çöküş değil; anlam üretme sürecine dönüştürür. Böylece coşkunluk, bir zayıflık göstergesi değil; varoluşsal bir direniş biçimi hâline gelir. Örneğin eserinde Mehmed Sadık şöyle söylemektedir:

“Böyle bir insanı doğmaz bir daha kevn ü mekan

Zayiâtı bir derin tesir bıraktı pek yaman”⁵

Bilinçdışı unsurların sembolik düzeyde kullanımı da eserin psikolojik derinliğini artırır. Doğa, mekân ve çeşitli soyut kavramlar; yalnızca tasvir amacıyla değil, ruhsal durumların yansıtıcısı olarak işlev görür. Bu sembolik yapı, şiirlerin açık anlamının ötesinde ikinci bir katman oluşturur. Okur, bu katmanı keşfettikçe metnin psikodinamik boyutuna yaklaşır. Şairin imgeleri, bastırılmış kaygıların ve arzuların dolaylı ifadesi olarak yorumlanabilir:

“Sakalım itdi beyaz Kerkük’deki bu faciât

Bir derin tesir bıraktı herkese bu zayiât

Gözüme matem kesildi her cihetden kâinat

Kalması gönlümde neşe âh kim söndü hayat”⁶

Eserde ambivalans, yani karşıt duyguların eşzamanlı varlığı da dikkat çeker. Umut ile karamsarlık, bağlılık ile yalnızlık, coşku ile hüzün aynı şiir evreninde bir arada bulunur. Bu durum, insan ruhunun tek yönlü olmadığı gerçeğini yansıtır. Psikolojik açıdan bu tür karşıtlıklar, içsel

⁴ . (a.g.e., 1964: 35)

⁵ .(MEHMED SADIK, 1964: 44)

⁶ . a.g.e., 1964: 7)

denge arayışının göstergesidir. Şair, bu gerilimi saklamak yerine görünür kılar; böylece şiirler sahici bir iç hesaplaşma alanına dönüşür.

Benlik algısı açısından değerlendirildiğinde, eserde özsaygı ve kırılgnalık arasında ince bir denge göze çarpar. Şair, kendi varlığını güçlü bir bilinçle ortaya koyarken aynı zamanda hassasiyetini de gizlemez. Bu şeffaflık, metinlere insani bir sıcaklık kazandırır. Okur, şairin ruhsal yolculuğuna tanıklık ederken kendi iç dünyasıyla da yüzleşme imkânı bulur. Misalen:

“Çöktü matem geldi zulmet subh-i istikbalime
Dini terse gavur ağlar bu perişan halime”⁷

Sonuç olarak *Coşkun Duygularım* psikolojik açıdan zengin ve çok boyutlu bir şiir kitabıdır. Eser, bireysel duygulanımın ötesine geçerek kimlik, aidiyet, zaman, travma ve direnç gibi temel psikolojik temaları estetik bir bütünlük içinde işler. Şairin iç dünyası, şiir aracılığıyla hem bireysel bir itiraf hem de kolektif bir bilinç hâline dönüşür. Bu yönüyle Eser, yalnızca edebî bir ürün değil; insan ruhunun karmaşıklığını anlamaya yönelik derin bir metin olarak değerlendirilebilir.

SONUÇ

Mehmed Sadık'ın *Coşkun Duygularım* adlı şiir kitabı üzerine yapılan psikolojik tahlil, eserin yalnızca estetik bir duygu aktarımı olmadığını; aynı zamanda derin bir ruhsal çözümleme alanı sunduğunu ortaya koymaktadır. Şiirlerde gözlemlenen yoğun duygu hâli, kontrolsüz bir taşkınlık değil; bilinçli bir iç hesaplaşmanın ve anlam arayışının ürünüdür. Bu yönüyle eser, bireysel psikolojinin şiir dili aracılığıyla sistemli biçimde dışavurulduğu bir metin bütünlüğü sergiler.

Eser boyunca belirginleşen temel psikolojik dinamik, kimlik ve aidiyet ekseninde şekillenen içsel gerilimdir. Şairin duygu dünyası, bireysel benlik ile kolektif hafıza arasında salınırken; bu salınım şiirlerde hem kırılgnalık hem de direnç üretir. Özellikle geçmişe yönelim, yalnızca nostaljik bir eğilim olarak değil; ruhsal güvenlik alanı oluşturma çabası olarak değerlendirilebilir. Geçmiş, kimliğin sabit noktası; gelecek ise

7. (MEHMED SADIK, 1964: 54)

belirsizlikle umut arasında konumlanan bir alan olarak belirir. Bu iki yönlü zaman algısı, eserin psikolojik derinliğini artıran temel unsurlardan biridir.

Eserdeki coşkunluk kavramı, psikolojik açıdan değerlendirildiğinde bir savunma mekanizması olmanın ötesine geçer ve bilinçli bir varoluş tutumuna dönüşür. Şair, yaşadığı içsel ve toplumsal gerilimleri bastırmak yerine onları estetik bir disiplin içinde dönüştürür. Böylece şiir, travmatik ya da sarsıcı deneyimlerin pasif bir melankoliye dönüşmesini engeller; aksine anlam üretme ve direnç geliştirme aracına dönüşür. Bu durum, eserin psikolojik dayanıklılık boyutunu ön plana çıkarır.

Şiirlerde gözlemlenen ambivalans, yani karşıt duyguların eşzamanlı varlığı, insan ruhunun çok katmanlı yapısını yansıtır. Umut ile kaygı, bağlılık ile yalnızlık, coşku ile hüznün aynı duygu evreninde birlikte var olur. Bu karşıtlıklar, eserin psikodinamik açıdan sahici bir yapı taşıdığını gösterir. Şair, ruhsal çatışmaları gizlemek yerine görünür kılar; böylece metinler içsel denge arayışının açık bir ifadesi hâline gelir.

Sonuç olarak *Coşkun Duygularım*, psikolojik açıdan değerlendirildiğinde kimlik inşası, zaman algısı, aidiyet ihtiyacı ve ruhsal direnç gibi temel kavramları estetik bir bütünlük içinde işleyen çok katmanlı bir şiir kitabıdır. Eser, bireysel duyarlılığı kolektif bilinçle birleştirerek yalnızca bir şairin iç dünyasını değil; insan ruhunun evrensel gerilimlerini de görünür kılar. Bu yönüyle eser, edebî değerinin yanında psikolojik çözümlenmeye açık yapısıyla da kalıcı bir önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

1-Akkoyunlu, Ziyat, "*Irak Türk Edebiyatı*", Türk Kültür Araştırma Enstitüsü, Hacetepe Üniversitesi, Ankara 1992.

2-Beyatlı, Mehdi, "*El-Nesr'ul Fenni ve Udebauhu'L-eda Turkuman El-İrak (Irak Türkmenlerinde Nesir ve Nesir Yazarları)*", Eldar'ul Arabiya Lilmavsuat Yayınları, Lübnan 2008.

3- Çelik, Ejder, "*Edebiyat Eseri Toplumun Aynasıdır: Edebiyat ve Sosyoloji İlişkisi Üzerine*", Türk Dili Dergisi, sayı: 738, 2013.

- 4- Ercilasun, A. Bican, "*Irak Türkleri ve Edebiyatları*", Millî Folklor Dergisi, 4. sayı, Aralık 1989.
- 5- Hasan, A. Mümtaz, "*Kerküklü Türkmen Şair Mehmed Sadık ve Şiir Kitabı "Coşkun Duygularım"*", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2018.
- 6- Mehmed, SADIK, "*Coşkun Duygularım*", Kerkük Belediye Matbaası, Kerkük 1964.
- 7- Morgan, Cliffort, "*Psikolojiye Giriş Ders Kitabı*", Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara 1982.
- 8- Qaeton, D. O. Fadhıl, "*Çağdaş Irak-Türkmen Hikâyesi Üzerine Bir İnceleme*", Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Bursa 2025.
- 9- Saatçi, Suphi, "*Tarihi Gelişim İçinde Irak'ta Türk Varlığı*", İstanbul Araştırma Merkez Vakfı Yayınları, İstanbul 1996.
- 10- Saydam, M. Bilgin, "*Psikolomitoloji kavramlar/kuramlar, Psikomitoloji İnsanı Öykülerinde Aramak*", İthaki Yayınları, İstanbul 2018.
- 11- Terzibaşı, Ata, "*Kerkük Şairler'i*", Ötüken Neşriyat, Yaylacık Matbaası, Cilt: 3, İstanbul 2013.
- 12- Yetişken, Hülya, "*Felsefe Edebiyat İlişkisinin Değeri*", Kaygı Dergisi, sayı: 18, 2012.